

СТАНОВИЩЕ

относно представения дисертационен труд
на тема *„Възникване на трудови правоотношения със съдии в Украйна:
сравнителен анализ на държави-членки на Европейския съюз”*,
разработен от Анна Викторовна Кочкова,
докторант на самостоятелна подготовка
в докторска програма по Конституционно право
към катедра „Правни науки“ на ВСУ “Черноризец Храбър”

от доц. д-р Зорница Людмила Йорданова

доцент по Конституционно право в Русенския университет „Ангел Кънчев” -
член на научното жури

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със Заповед № 942/28.10.2020 г. на Ректора на Варненския свободен университет съм определена за външен член на научното жури за защитата на дисертационния труд на Анна Викторовна Кочкова за присъждане на ОНС „доктор” в професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Конституционно право” във ВСУ „Черноризец Храбър”

Дисертационният труд, разработен от Анна Викторовна Кочкова, е посветен на една действително актуална и интересна за публичното право тема – характерът и възникването на правоотношенията на съдиите. Акцентът на изследването е поставен върху възникването на правоотношенията на съдиите в Украйна, като е извършена и съпоставка със законодателството на други държави – членки на Европейския съюз, както и с правото на ЕС по материята.

Представеният труд е с общ обем от 229 страници (от които 209 страници основен текст), като включва въведение, изложение в три глави (озаглавени „раздели”) с общо 9 подраздела (всяка от главите съдържа по 3 подраздела),

общии изводи и списък с използвана литература и източници. В края на всяка глава са формулирани конкретни изводи. Общото си заключение от извършеното изследване авторът е представил в 9 точки.

Списъкът на използваната литература се състои от 174 заглавия на кирилица и латиница, от които 79 - нормативни актове и съдебна практика, и 95 заглавия научна литература. Бележките под линия са общо 267 на брой.

В първа глава **„Теоретико-историческа характеристика на възникването на трудовите правоотношения със съдиите”** е направен анализ на историческия произход и развитието на професията на съдията и на правния му статус. Изследвани са особеностите на правоотношенията на съдиите и механизмите за гарантиране на правата им в исторически и сравнителноправен план. Специален подраздел е посветен на международните стандарти за защита правата на съдиите.

Втората глава е озаглавена **„Правно регулиране на трудовите права на съдиите в правото на Европейския съюз и Съвета на Европа”**. В първия ѝ параграф авторът анализира уредбата на възникването на съдийските правоотношения в националните законодателства на избрани европейски държави. В отделен подраздел е изследвано правното положение на съдиите в Съда на ЕС. Представена е и практика на Европейския съд по правата на човека по спорове относно правоотношенията на съдии.

В трета глава **„Актуални въпроси за възникването на правната регламентация на трудовите права на съдиите по примера на Украйна”** авторът изследва функционирането и реформирането на съдебната система в Украйна в контекста на назначаването на съдийска длъжност, особеностите и защитата на трудовите права на съдиите. Анализирани са относима украинска съдебна практика. Отправени са редица предложения de lege ferenda за промени в законодателството на Украйна по конкретни въпроси на съдийските правоотношения, системата за подготовка на съдии, както и процедурата за тяхното назначаване. Изтъква се необходимост от създаване на „Единен регламент на съдилищата на Украйна за регулиране на трудовите

правоотношения със съдия”.

В заключителната част на дисертационния труд са обобщени основните изводи от изследването и са представени основните предложения *de lege ferenda*. Могат да бъдат открити следните научни и приложни приноси, на които и авторът е акцентирал в заключението:

1. Обоснована е значимостта на проблема за възникването на правоотношенията със съдиите, тъй като нерешените въпроси на етапа на заемане на длъжността водят до последващи проблеми относно другите трудови права;

2. Отчетено е, че правосъдието възниква много по-рано от професията на съдията и трудовите права на съдиите. Дисертантът анализира еволюцията на статуса на съдиите в различните исторически периоди и очертава основните етапи в неговото развитие;

3. Правата на съдиите се регулират от националното законодателство на отделните държави, но действат и редица международни стандарти. Изследваните от автора универсални и регионални международни актове отчитат необходимостта от гарантиране независимостта и безпристрастността на съдиите чрез гаранции за техните права. В дисертацията се сочи, че в допълнение към специфичните си права, свързани със заеманата длъжност, съдиите притежават и целия комплекс от права на човека (което е още една индикация за актуалния характер на изследването). В международен план са установени и минимални стандарти относно изискванията към кандидатите за съдии, но не е уреден въпросът за възникването на техните правоотношения;

4. Представени са относими решения на Европейския съд по правата на човека по спорове, свързани с правата на съдиите и особеностите на правния им статус. Осигуряването на правата на съдиите и на възможности за тяхната защита е открито като важна гаранция за ефективната работа на съдилищата;

5. Авторът очертава необходимостта от ясно дефиниране на понятието „механизъм за осигуряване на трудовите права на съдиите”, като „съвкупност от гаранции, предвидени от нормите на общото и специалното законодателство,

насочени към предотвратяване на евентуални нарушения на трудовите права на съдиите и тяхното пълно прилагане”.

6. В дисертацията са представени различните гледни точки относно началния момент на правоотношението на съдията. Авторът поддържа, че моментът на възникване на трудовите правоотношения със съдиите следва да бъде датата на издаване (публикуване) на указа на президента на Украйна за тяхното назначаване¹. Съдията обаче може да започне фактическото изпълнение на задълженията си само след полагане на клетва, с оглед на което е формулирано предложение да бъде установен законов срок за полагане на клетва. Авторът не счита за подходящо сключването на трудов договор.

7. Предложени са реформи в процеса на обучение на съдиите, по-специално чрез профилиращо обучение за различните юридически длъжности.

8. Предлагат се също така допълнения в законодателството на Украйна относно мястото, където трябва да живее съдията, правото му на възстановяване на пътни и други разходи, както и осигуряването на настаняването му от държавата.

9. Авторът препоръчва да бъде разработен и приет Единен регламент на съдилищата на Украйна за регулиране на трудовите правоотношения със съдиите, където да бъде фиксиран моментът на възникване на правоотношението на съдията (считано от който възникват всички негови права и задължения), и да бъде прецизирана процедурата за встъпване в длъжност.

10. Предложено е в законодателството да бъде уточнено, че съдиите в Украйна се назначават не „безсрочно”, а „до достигане на пенсионна възраст”.

11. Дисертантката поддържа, че правоотношенията със съдиите в Украйна са „некласически трудови правоотношения”, като черпи аргументи и от украинската правна доктрина и съдебна практика.

12. Правоотношенията със съдиите в Украйна, както и разрешаването на споровете във връзка с тях, се регулират в съответствие с нормите на специалното законодателство, а по неуредените въпроси се прилага общото

¹ В тази връзка се констатира терминологична несъгласуваност в текста - на места е посочено „публикуването”, а на други места „издаването/подписването” на указа.

трудова законодателство на страната. Авторът заключава, че правоотношенията между съдията и държавата по съдържанието си са договорни отношения между служител и работодател, които се уреждат предимно от специалното законодателство, а също и от общите норми на трудовото право.

Дисертацията оставя положително общо впечатление. Докторантката показва добро познаване на практическите измерения на проблема с възникването на правоотношенията на съдиите в Украйна, както и на уредбата му в украинското законодателство. Извършено е изследване и на избраните законодателства на европейски държави, практиката на ЕСПЧ и правото на ЕС по тематиката на дисертацията. Личи сериозно проучване и на теоретичните изследвания по материята, а също и на историческото развитие на статуса на съдиите. Формулирани са редица предложения *de lege ferenda*, насочени към усъвършенстване на украинското законодателство, които са научно обосновани и практически ориентирани.

Нямам лични впечатления за работата на докторантката по времето на обучението ѝ, но показателни за нея са представените в дисертацията теоретични и научно-приложни резултати.

Авторефератът (в обем от 28 страници основен текст, на български език) по мое мнение коректно отразява основните постановки, залегнали в труда.

По темата на дисертацията кандидатът има още 4 публикации - една самостоятелна и три в съавторство с единия си научен ръководител - доц. д-р Марина Дей. Чрез тях е осигурена публичност на резултатите от научното изследване, както и е представена докторантката като перспективен млад учен.

Към дисертацията естествено могат да бъдат отправени критични бележки. Бих препоръчала трудът да бъде концентриран върху основната си тема - възникването на правоотношенията на съдиите. Също така би било уместно дисертацията да бъде публикувана и представена и на български език, а също и да бъдат изчистени непрецизностите при посочване на линковете и при превода на някои понятия от руски език в автореферата (например „трудоустройство“). Смятам за препоръчително извършването и на по-подробен сравнителен анализ

между украинското и българското законодателство по тематиката на труда. Кандидатът е докторант на Варненския свободен университет, а на относимите към изследването разпоредби на нашия Закон за съдебната власт не е отделено достатъчно място, на места дори не са цитирани прецизно и пълно законовите текстове. В българската правна теория и практика² е обосновано схващането, че правоотношенията на магистратите не са трудови, а са самостоятелен вид публични правоотношения; уредбата им в ЗСВ също се различава от украинската. В дисертацията обаче се изследва основно възникването на правоотношенията на съдиите в Украйна и авторът излага тезите си именно в този контекст, поради което може да се приеме, че критичните бележки не намаляват достойствата на труда с оглед основната му цел.

Считам, че представеният дисертационен труд удовлетворява изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ, съдържа научни и научно-приложни резултати, представляващи принос в правната наука, и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в областта на конституционното право, а също и способност за разработване на самостоятелни научни изследвания.

Предвид гореизложеното ще гласувам ПОЛОЖИТЕЛНО за присъждане на образователната и научна степен „доктор по право” по научна специалност Конституционно право на **Анна Викторовна Кочкова**, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки” на Юридическия факултет на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”.

04.12.2020 г.

Член на научното жури:

Град Русе

/доц. д-р Зорница Йорданова/

² Така приемат проф. д-р В. Мръчков, проф. д-р Е. Мингов и др., а също и самият Висш съдебен съвет: <http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/20/stanoviste%20KD%209%20%20202018-0.pdf>